

Rathenau Instituut | Position paper ten behoeve van het rondetafelgesprek Sociale media en inmenging.

Tweede Kamer | Vaste commissie voor Digitale Zaken | 4 maart 2026

Het Rathenau Instituut doet al 40 jaar onderzoek naar de impact van wetenschap en technologie op de samenleving. Eind 2025 startten we op verzoek van de Tweede Kamer met een onderzoek naar hoe aanbevelingsalgoritmen - die bepalen welke berichten wij online te zien krijgen - kunnen bijdragen aan beïnvloeding van verkiezingen. Dit onderzoek richt zich **niet** op de daadwerkelijke impact op verkiezingsuitslagen. Het gaat **wel** in op de technische mogelijkheden die social media bieden om kandidaten of boodschappen meer zichtbaarheid te geven. Daarmee sluiten we aan bij een groeiende maatschappelijke en politieke zorg: hoe beschermen we democratische principes en vrije verkiezingen in een digitaal tijdperk?

Inmenging: wat het is

Inmenging is buitenlandse beïnvloeding door of namens een buitenlandse statelijke actor die strijdig is met de soevereiniteit, waarden of belangen van een staat. De handelingen zijn dwingend, heimelijk, misleidend of corrumperend van aard. Inmenging kan een inbreuk zijn op het internationaalrechtelijk principe van non-interventie en op het VN-Handvest.

Inmenging via aanbevelingsalgoritmen

We gaan in op een relatief nieuw instrumentarium dat beschikbaar is voor inmengingsactiviteiten: inmenging via de aanbevelingsalgoritmen van socialmediaplatformen. Dit instrumentarium wordt steeds laagdrempeliger en geavanceerder. Onder inmenging via social media verstaan we de georkestreerde inzet van meerdere accounts, pagina's of platformen door buitenlandse statelijke actoren en/of hun vertegenwoordigers. Dit om de zichtbaarheid van bepaalde inhoud te vergroten of te verkleinen. Dat doen zij door in te spelen op de aanbevelingsalgoritmen van socialmediaplatformen. Betrokken actoren proberen daarbij de ontvanger van de inhoud bewust te misleiden over de identiteit, motieven, acties of connecties van de betrokken actoren en/of de populariteit van de inhoud. Doel is uiteindelijk om de publieke opinie of verkiezingen te beïnvloeden.

Aanbevelingsalgoritmen gebaseerd op engagement

Aanbevelingsalgoritmen zijn een antwoord op het probleem van informatieoverload op het internet: uit alle beschikbare inhoud wordt geprobeerd jou iets te laten zien wat je leuk, interessant of anderszins relevant vindt.

Sinds 2016 zijn veel grote platformen overgestapt van het *chronologisch* rangschikken van inhoud, naar het rangschikken op basis van het *voorspellen van engagement*. De diensten die veel grote online platformen aanbieden zijn gratis voor gebruikers, doordat de platformen verdienen aan advertentie-inkomsten op basis van engagement. Hoe meer engagement, hoe hoger die inkomsten.

Ontwerpkeuzes

De ontwerpkeuzes die de makers van aanbevelingsalgoritmen maken, hebben veel invloed op wat iemand op social media uiteindelijk te zien krijgt. Op basis van welke criteria bepaalt het aanbevelingsalgoritme welke inhoud als eerste getoond wordt? Welke gedragssignalen van de ontvanger worden meegenomen (denk aan liken, doorsturen of een video opnieuw kijken)?

Doordat aanbevelingsalgoritmen veelal gebaseerd zijn op engagement, kan inhoud door de interactie tussen het algoritme en menselijk gedrag (doorsturen, klikken) geamplificeerd worden in de tijdlijn van mensen. Met amplificatie (letterlijk: versterking) bedoelen we een verandering in de verspreiding van inhoud, in vergelijking tot een alternatief scenario, zoals een chronologische tijdlijn.

Opruiende of manipulatieve inhoud die wordt verspreid om kiezers te beïnvloeden, is gemaakt om engagement van mensen op te roepen, zoals liken, doorsturen of een video opnieuw kijken. Kwaadwillende (buitenlandse) actoren kunnen gebruik maken van de mogelijkheden die op engagement gebaseerde aanbevelingsalgoritmen bieden om een groot bereik te krijgen.

Wetgeving en platforminspanningen

De wetgever is zich duidelijk bewust van het probleem van inmenging, en heeft verschillende instrumenten ontwikkeld om dit te voorkomen. Platformen treffen ook maatregelen om inmengingsactiviteiten tegen te gaan, door richtlijnen tegen borderline- en onrechtmatige inhoud en activiteiten op te stellen en deze met behulp van contentmoderatie te handhaven. Experts signaleren echter dat eenvoudige maatregelen die platformen kunnen nemen, zoals het verwijderen van nepaccounts, niet lijken te worden genomen.

Handelingsperspectieven

Het Rathenau Instituut doet in het rapport *Scrollend naar de stembus* verschillende suggesties om de mogelijkheden voor inmenging via aanbevelingsalgoritmen op socialmediaplatformen tegen te gaan. Hieronder zijn deze handelingsperspectieven schematisch weergegeven. Zij worden in het rondetafelgesprek en de technische briefing nader toegelicht.

1. Platformontwerp veranderen	2. Informatiepositie versterken	3. Weerbaarheid vergroten
• Stimuleer platformen aanbevelingsalgoritmen aan te passen • Intervenier in governance en verdienmodel • Zet in op interoperabiliteit en decentralisering	• Maak inzicht mogelijk in platformdata voor onafhankelijke partijen • Institutionaliseer onafhankelijke, transparante en proactieve detectie van inmenging	• Versterk verkiezingsprocedures • Bescherm huidig wetgevingskader • Investeer in onafhankelijke journalistiek en maatschappelijk middenveld • Investeer in technologisch burgerschap en mediawijsheid